

N:o 17.

Af herr **S. Palme**, med förslag till ändrad lydelse af § 48 i regeringsformen.

I färskt minne torde bevaras den tvekan, hvarunder det kungliga härordningsförslaget vann majoritet vid 1892 års urtima riksdag, och det bekymmer dess antagande väckte inom vida kretsar af vårt land.

Denna tvekan kunde dock endast i ringa mån öfvervinnas, detta bekymmer endast föga mildras af de löften, hvarpå urtimaperioden var så rik, och af de förhoppningar, som bestämda uttalanden från officiellt håll läto födas.

Bland urtimariksdagens löften och förhoppningar vill jag här endast tillåta mig att fästa uppmärksamheten vid det då temligen allmänt hörda talet om »militära reformer». I vissa fall preciserades väl dessa reformer, men i andra fall lemnade det mångomfattande uttrycket fältet öppet för ett helt perspektiv af ljusa framtidsförhoppningar. Särskildt vågade ganska många svenska medborgare sätta dessa reformer i samband med den omständigheten, att Sveriges krigsmagt nu i högre grad än förr vore byggd på värnpligtens grund. Med full rätt ansåg man, att, i samma mån som ökade värnpligtsfordringar påläggas Sveriges folk, i samma mån måste ock ökad uppmärksamhet af statsmagterna egnas deråt, att de unga medborgarskarornas bästa varder väl tillgodosedt och att ändamålet med den stora nationaluppooffringen varder väl fylldt. Bland de många omständigheter, som dervidlag äro att taga i betraktande, intager befälets ställning

ett synnerligen viktigt rum. Ju mera en härordning är byggd på allmän värnpligt, desto högre fordringar måste ställas särskildt på officerskåren. Officeren är icke längre ensamt befälhafvare, som under några korta öfningsdagar har att meddela en knapp kunskap i vapnens förande, han öfvergår derjemte allt mera till uppfostrare. Kunde det vid 15 dagars möte vara tillräckligt att sammanhålla den militära disciplinens band endast med jernhårda strafflagsparagrafer, erfordras nu andra medel, der vid främst det ömsesidiga förtroendet. Den värnpligtige måste kunna sätta fullt förtroende till officeren, förtroende icke blott till hans goda vilja, utan ock till hans insigter och hans förmåga. På samma sätt måste ock mellan de olika befälsgraderna samma förtroende förefinnas. Finnes icke detta, tager organismen skada eller brister helt sönder. Förtroende måste emellertid förefinnas icke endast i nu nämndt afseende utan jemväl derutinnan, att befordringarna ske på ett fullt rättvist sätt, hvilket åter i viss mån är ett vilkor för att förtroende för öfrigt skall ega rum.

Granskas förhållandena inom svenska armén något närmare, så skall man finna, att ett doft missnöje rör sig inom ganska vidsträckt kretsar af den svenska officerskåren. Denna kårs lojala och ridderliga tänkesätt, dess sjelfuppoftande nit i sitt arbete, dess varma tillgifvenhet för sitt yrke skjuta i regeln åt sidan äfven de mest berättigade uttryck af detta missnöje. Men då och då tränga sig dock ut i det offentliga anmärkningar och uttalanden, som äfven för den oinvigde gifva en inblick i ganska djupt kända missförhållanden. Jag vill härmed ingalunda hafva sagt, att en hvar af de anonyma broschyrer och tidningsartiklar, som snart sagdt vid hvarje viktigare befordran se dagen, innehålla berättigade anmärkningar eller äro uttryck för ett befogadt missnöje. Tvärt om tror jag, att de i många fall endast härleda sig från förbigångnas djupt kända, men därför icke alltid berättigade harm. Jag har endast velat såsom min åsigt framhålla, att flera tecken tyda på att ett missnöje mångenstädes inom svenska arméns officerskår förefinnes.

Om man analyserar de olika tillfällen, då detta missnöje offentligen i skrift eller enskildt man och man emellan i synnerhet samt mest berättigadt gjort sig gällande, så föreställer jag mig, att man skall komma till den öfvertygelsen, att dessa tillfällen gäلت befordringar af personer, som vid sidan af sin militära tjänst innehåft hof-tjänst af en eller annan art, samt rörande hvilka man funnit eller trott sig finna, att de just på grund af sin ställning vid hofvet föredragits framför andra, mera berätti-

gade, men detta företråde saknande kamrater. Deremot har invändts, att om man noga undersöker, så skall man finna, att ifrågavarande personer icke befordrats framför andra *derför* att de äro hofmän, utan hafva de, såsom en bekant författare i ämnet skrifver, blifvit »framför andra dragna till de högställda personernas närhet och omgifning» »derför att de äro ansedde och duglige.» Vål sant i ett eller annat, låt vara i många fall. Men allt för tydliga bevis på motsatsen kullkasta dock invändningens värde.

För öfrigt är det icke endast vid befordringar, som den dubbla egenskapen af hofmän och militärer gifver anledning till missnöje. En hvar, som inom en officerskår varit i tillfälle att på närmare håll iakttaga en eller flera officerare med hof-tjänst, måste med missnöje hafva märkt åtskilliga omständigheter, som icke kunna annat än betraktas såsom mindre lämpliga. Än kan ifrågavarande officer *derför* att han skall inträda i utöfning af sin hofsyssla icke beordras till en viss kommendering, hvar-till han eljest är i tur. Än måste han midt under pågående vigtig tjänstgöring af en kamrat aflösas, *derför* att han kallas till hof-tjänst. Ej sällan finnas inom kåren osjelfständiga karakterer, som, beräknande att deras kanske ännu till och med i lägre grad stående kamrat, hofmannen, dels är förutbestämd att hastigt avancera och dels har högställda personers öra, egna honom en fjäsande uppmärksamhet, som ingalunda är för andan inom kåren nyttig. Dessa och andra omständigheter göra att, äfven utom befordringstillfällen, den dubbla egenskapen af hofman och officer är olämplig.

Med dessa förhållanden må för öfrigt vara hur som helst. Vederbörandes goda vilja, hvilken jag ingalunda betviflar, må vara aldrig så uppriktig angående full rättvisas åstadkommande såväl under tjänstgöring som vid befordringar. Dessa befordringar må ske med den allra största hänsynsfullhet. Så länge missnöje inom armén råder med dubbeltjänst inom armé och hof, och dylikt missnöje kommer alltid att finnas, så länge är jag ock på det lifligaste öfvertygad om att det är i hög grad olyckligt för armén och för andan inom densamma, att officerare i tjänst kunna utnämnas till befattningar inom Konungens hof.

Med befattningar inom Konungens hof kan jag ingalunda mena adjutanter, för så vidt nemligen de syssla med militär adjutanttjänst och icke med hof-tjänst. Konungen, den enligt § 14 regeringsformen sjelfskrifne högste befälhafvaren öfver landets krigsmagt, måste i denna sin

egenskap ega rätt att till adjutanttjänst hos sig kalla och kommendera det antal officerare, som han anser skäligt. Då de emellertid äro hos Konungen anställda endast i Konungens egenskap af högste befälhafvare öfver krigsmagten, så kan deremot med all rätt fordras, att dessa officerare icke varda använda i annat än verklig adjutanttjänst, med uteslutande af allt, som hör till hof-tjänst, uppvaktning o. d.

Sak samma rörande adjutanter anställning hos de kungliga prinsarne, hvilka i och med detsamma icke heller kunna hos sig få anställda flera eller andra adjutanter än som med deras innehafvande militära grad eller befattning inom krigsmagten är förenligt.

Då jag sålunda anser en ändring af § 48 regeringsformen i nu antydt syfte icke blott nyttig utan äfven nödig, må det med skäl invändas, att en dylik reform borde företagas äfven rörande andra embetsmän än de militära. Jag är den förste att erkänna invändningens logiska rättighet. Men dels föreställer jag mig, att missförhållandena icke kunna vara så känbara inom ett embetsverk som inom en officerskår, och dels saknar jag rörande civila embetsmannaförhållanden den ledning för bedömandet, som ligger i personliga iakttagelser af faktiska förhållanden.

Till slut vill jag påpeka, att ett stadgande i nu antydt syfte, som för öfrigt vinner ytterligare bekräftelse af snarlika bestämmelser i utlandet, särskildt Tyskland, synes mig vara af vikt äfven ur konungamagtens egen synpunkt.

Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, vågar jag vördsammt föreslå,

att Riksdagen måtte antaga nedanstående förslag
angående tillägg till § 48 i regeringsformen, att hvila
till vidare grundlagsenlig behandling.

§ 48.

Konungens hof — — — — — afsätta, dock må officerare i tjänst hvarken kunna till sådan beställning nämnas, ej heller eljest till hof-tjänstgöring användas.

Stockholm den 23 januari 1895.

Sven Palme.